

PROGRAMA núm. 7

“angoixa, desesperació, lluita i triomf”

L. van BEETHOVEN

JOSB *Passió per la música*

JOVE ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA

L. van BEETHOVEN

L. v. BEETHOVEN – Obertura Coriolà, Op. 62, en do menor (1806-1807)

(n. 17 desembre de 1770, Bonn / m. 26 març de 1827, Viena)

Instrumentació: 2 flautes, 2 oboès, 2 clarinets, 2 fagots, 2 trompes, 2 trompetes, timbals, cordes.

Durada: aprox. 9 minuts.

Estrena: Març de 1807.

Dedicada: al Heinrich Joseph von Collin

L'obertura Coriolà va ser dedicada a Heinrich Joseph von Collin, un autor dramàtic austríac que havia escrit l'any 1802 una tragèdia titulada *Coriolanus*, inspirada en la biografia de Plutarc. Beethoven i Collin esperaven convertir aquesta obertura en una música escènica que acompanyés la introducció d'un projecte molt més pretensions, com podia ser el d'una òpera o obra escènica rellevant, però finalment es va quedar com una obertura orquestral, que és com l'obra ens ha transcendit i ens ha quedat definida.

La peça de l'escriptor i dramaturg Joseph von Collin s'inspira en la història de Caius Marcius, general romà que havia pres el nom de Coriolà per haver pres la ciutat dels volscs, Corioles, el 493 a.C. Exiliat de Roma després de ser maltractat pels tribuns de la plebs novament instituïts, Coriolà es fa amic dels volscs als que abans havia combatut. Els persuadeix de rompre el tractat amb Roma i d'aixecar un exèrcit d'invasió. Quan les tropes volscs sota el comandament de Coriolà amenacen Roma, dones romanes, entre les quals hi ha la seva esposa Volumnia i la seva mare Veturia, són enviades per dissuadir-lo d'atacar. Veient la seva mare, la seva esposa i els seus nens llançar-se als seus peus, Coriolà es doblega, porta les seves tropes a les fronteres del territori romà i es pren la vida, se suïcida. És d'aquesta part de la

història que Beethoven es va inspirar per escriure aquesta peça, la seva obertura.

Musicalment l'obra presenta dos temes principals alternats, que es destaquen en tota la peça. El primer tema és més aviat vehement i poderós, escrit en la tonalitat de do menor. Aquest primer tema representa la forta voluntat i la determinació de Coriolà davant els murs de Roma, amb uns acords trencats com ganivetades.

El segon tema musical és apaivagat i calorós, escrit en la tonalitat de mi bemoll major, i aquí simbolitza les pregàries de les dones. Els dos temes se succeeixen en l'exposició i n'estructura també la reexposició, donant l'efecte o mirant d'emular el caràcter de la feblesa o la indecisió. Després d'una breu aparició del primer tema, la coda decideix l'obra per una dissolució del primer tema, evocació intensa del sacrifici heroic de Coriolà.

Aquesta obertura es posiciona al costat d'una altra de molt cèlebre, Egmont, composta el 1810, és tracta d'una obra simfònica molt estimada i apreciada, i destaca per la seva potència expressiva i el seu dramatisme, sent una de les obres més característiques de l'estil «heroic» del compositor.

L. van BEETHOVEN

L. v. BEETHOVEN – Simfonia núm. 5, Op. 67, en do menor (1807-1808)

(n. 17 desembre de 1770, Bonn / m. 26 març de 1827, Viena)

Instrumentació: 2 flautes, 2 oboès, 2 clarinets, 2 fagots, 2 trompes, 2 trompetes, timbals, cordes. (+ flautí, contrafagot i 3 trombons al 4t mov.)

Durada: aprox. 35 minuts.

Estrena: 22 de desembre de 1808, *Theater an der Wien* de Viena, dirigida pel mateix compositor.

Dedicada: al príncep Joseph Franz von Lobkowitz i el comte Andrey Razumovsky

- I. Allegro con brio
- II. Andante con moto — Più moto
- III. Scherzo. Allegro
- IV. Finale: Alegro — Presto

Quan Beethoven va compondre aquesta simfonia ja estava arribant als 40 anys d'edat. La seva vida personal estava marcada per l'angoixa que li causava l'augment de la seva sordera i havia entrat ja en un imparable procés de "fúria creativa".

Europa estava marcada decisivament per les guerres napoleòniques, l'agitació política a Àustria i l'ocupació de Viena per part de les tropes de Napoleó l'any 1805. Entre l'any 1804 i l'any 1808 Beethoven va compondre les simfonies nº 4, 5 i 6. A penes acabada la composició de l'Heroica, Beethoven va emprendre la composició d'una altra simfonia de gran volada. Aquest nou projecte l'interrompé l'any 1806 per crear la Quarta simfonia. Degut a la composició d'aquesta simfonia, en Si bemoll Major i estrenada l'any 1807, la composició de la 5a simfonia va quedar en suspens durant més de 2 anys, entre el 1805 i el 1807.

Els primers esbossos de la 5a simfonia daten de l'any 1803. Beethoven hi pretén plasmar els amargs moments que provocaren el dramàtic "testament de Heiligenstadt", la commoció espiritual que el mogué a lluitar contra el fat advers i la sobirana decisió de sobreposar-se a les desventures i assolir l'anhelat alliberament i triomf en el camí de l'art. Finalment, la Cinquena simfonia va ser estrenada al Teatre an der Wien el 22 de desembre de 1808, junt amb la Sisena simfonia, el Concert per a piano núm. 4 i altres composicions. Així doncs, es va presentar al públic després d'un període de gestació que se situa entre els més llargs de tota l'obra del compositor alemany.

El motiu inicial, Allegro con brio, de quatre notes amb el que comença aquesta forma sonata en Do menor assumeix una funció generadora que estimula i genera la resta del moviment i en bona mesura la simfonia sencera. Aquestes quatre notes tradicionalment s'han interpretat com "la trucada a la porta del destí". Després de la repetició de l'exposició comença el desenvolupament. El procediment que utilitza Beethoven és el de l'ambigüitat harmònica, que prèviament Joseph Haydn ja havia utilitzat. Així doncs, Beethoven comença la simfonia amb notes interpretades a l'uníson i el desenvolupament amb una caiguda de 4a augmentada que descansa sobre una 5a justa. A partir d'aquí, el motiu inicial trenca la seva estabilitat en la repetició dels valors curts i apareix de formes molt diverses. La combinació de dissenys descendents i dissenys ascendents i els canvis tímbrics són molt abundants. També hi són presents diverses progressions desenvolupades a partir del motiu principal.

La reexposició trenca novament el patró tradicional de les sonates clàssiques. Destaquen: L'aparició d'un petit interludi monòdic de l'oboè, just després que s'hagi tornat a sentir el principi de la simfonia. Per últim, en el compàs 373, quan hauria d'acabar el moviment, comença una secció conclusiva que ens retorna a la tonalitat de Do menor, constatant que encara no ha arribat el moment en què el mode Major s'imposi sobre el menor. Són 129 compassos en què es combina el motiu principal i les negres del tema B creant una textura cada vegada més homofònica que camina cap al contundent final.

El moviment lent, Andante con moto, está escrit en 3/8, i és un Tema amb variacions, forma sobre la que Beethoven va treballar en moltes ocasions al llarg de la seva vida. El tema està partit en dues frases.

L'Scherzo, en Do menor, es construeix sobre un motiu incisiu que emana directament del generador de tota la simfonia, mitjançant la successió de tres valors curts i un de llarg. Aquest motiu va precedit d'una frase monòdica i la seva semicadència, que ens deixa suspesos en la dominant. La cadència a la tònica vindrà quan faci la seva aparició el motiu de quatre notes sobre l'acord de Do menor. El trio està compost en Do Major. El seu tema fugat aporta una mica de frescor quan estem immersos en el dramatisme de l'Scherzo.

Després de la repetició variada de la secció de Trio, tan característica de Beethoven, hi ha una reaparició abreviada de l'Scherzo, que combina el motiu principal i la seva frase introductòria, repartint les tres notes del motiu entre el vent fusta, les cordes en pizzicato i les trompes, de manera que la música sembla esvair-se fins a arribar a un pedal en les notes La i Do de violoncels i contrabaixos, sobre el que les timbales repeteixen de manera incessant i en ppp les quatre notes del motiu principal. Sobre aquesta massa sonora apareix el tema del quart moviment.

L'Allegro final, Allegro - Presto, és una enorme forma sonata amb aire de marxa triomfal. Des de l'entrada del tema A escoltem el piccolo, el contrafagot i els trombons que fins ara no havíem sentit. Després passem a la tonalitat del V grau (Sol Major) per deixar pas al tema B, mitjançant un fragment de transició. En el tema A i en aquesta transició apareix el ritme amb el que havia començat la simfonia. Aquí no és una variant, sinó el mateix motiu. Novament apareix un motiu en què s'alternen tres valors curts i un de llarg, cosa que relaciona temàticament aquest moviment amb la resta de la simfonia. Després de desenvolupar durant alguns compassos aquest disseny un virtuos enllaç dona pas a una melodia més cantabile a les violes.

El desenvolupament es recolza en dissenys derivats dels tema A i B, a vegades fins i tot combinats. Formalment, el més destacat d'aquest quart moviment és la tornada a l'Scherzo quan esperem la imminent arribada de la reexposició. Apareix com l'eco d'un so llunyà. Aquesta reaparició abreviada de l'Scherzo acaba amb un espai d'incertesa que, com ja havia succeït abans, ens porta al triomf, ara definitiu, de Do Major.

Després de la reexposició comença una llarga coda que, sota la indicació de Presto, repeteix l'acord de Do Major durant 30 compassos.